9.2.2026

Sivistysvaliokunnalle

U 61/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta

Medialiitto kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua ja tulla valiokuntaan kuultavaksi valtioneuvoston kirjelmästä (U 61/2025 vp) eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi AgoraEU-ohjelman perustamisesta vuosiksi 2028–2034 ja asetusten (EU) 2021/692 ja (EU) 2021/818 kumoamisesta (”U-kirjelmä”).

Esitämme kunnioittavasti kommenttimme U-kirjelmään erityisesti uutismedian elinvoiman, lukutaidon, mediakasvatuksen, sivistyksen, kansalaisten sananvapauden ja yleisön oikeuden vastaanottaa ammattimaisesti tuotettua toimituksellista tietoa kannalta.

Medialiiton pääviestit

- Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaehdotusta – U-kirjelmän pääviestit ovat kannatettavia.
- Rahoituksen hakemiseen ja hankeraportointiin liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää erityisesti pieniltä toimijoilta AgoraEU-ohjelman jatkovalmistelussa.
- Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa.
- Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä olisi tunnistettava paremmin AgoraEU-ohjelmassa – EU-rahoituksen tulisi olla käytännössä saavutettavissa paikalliselle uutismedialle Suomessa.
- Media-alalta on tarjolla erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hankeaihioita Euroopan komission rahoitettavaksi.

Rahoituksen hakemiseen ja hankeraportointiin liittyvää hallinnollista taakkaa tulisi vähentää erityisesti pieniltä toimijoilta

Medialiitto ehdottaa, että Suomi vaikuttaisi aktiivisesti siihen, että AgoraEU-ohjelman hakuprosesseja yksinkertaistettaisiin ohjelman jatkovalmistelussa. Medialiitto pyytää sivistysvaliokuntaa kiinnittämään lausunnossaan asiaan huomiota.

EU-rahoituksen hakemiseen ja raportoimiseen liittyvä työmäärä, hallinnollinen taakka, on tyypillisesti mittavaa. Medialiitto kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi lehdistön, kuten uutismedian, samoin kuin journalismin ja medialukutaidon edistämisen parissa toimivien järjestöjen sekä kansalaisjärjestöjen resurssit ovat rajallisia, usein jopa vaatimattomia. On vaara, että käytännössä hyvin tärkeät, esimerkiksi kansallisesti keskeiset mediakasvatusalan toimijat jäävät helposti rahoituksen ulkopuolelle runsaan hallinnollisen taakan ja byrokratian vuoksi.

Sivistysvaliokunnan tulisi myös korostaa sitä, että esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi tarjota aktiivisesti konkreettista tukea medialukutaidon ja mediakasvatuksen järjestöille sekä muille media-alan toimijoille, joilla ei ole resursseja vaativiin ja monimutkaisiin EU:n rahoitushakuihin ja hankeraportointiin.

Suomen tavoitteena tulisi olla, että maamme uutismedian, journalismin ja lukutaidon edistämisen parissa toimivat järjestöt ja kansalaisjärjestöt sekä myös uutismedian toimijat pääsisivät AgoraEU-ohjelman hankkeineen rahoitukseen piiriin.

Medialukutaidon asemaa tulisi vahvistaa AgoraEU-ohjelmassa

Medialiitto kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota siihen, että medialukutaito - mukaan lukien journalismin tunnistaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen - on keskeinen väline disinformaation, tekoälyvääränny sten ja tiedonmanipuloinnin havaitsemisessa ja torjunnassa sekä sitä kautta demokratian vahvistamisessa. Medialukutaidolla ei kuitenkaan ole ohjelmaluonnoksessa erityistä asemaa.

Medialiitto ehdottaa, että Suomi pyrkisi vaikuttamaan siihen, että medialukutaito (mukaan lukien journalismin tunnistaminen ja sen merkityksen ymmärtäminen) nostettaisiin AgoraEU-ohjelman jatkovalmistelussa omaksi painopistealueekseen, erityisesti nuorten ja ikääntyneiden ryhmien osalta. Medialiitto korostaa, että EU:ssa tarvitaan kattavaa, pitkäjänteistä rahoitusta lukutaidolle, koulutukselle, pedagogisille innovaatioille, opetusmateriaaleille sekä opettajien osaamisen kehittämiselle.

Paikallisen uutismedian rooli osallisuuden ja demokratian ylläpitämisessä olisi tunnistettava paremmin AgoraEU-ohjelmassa – EU-rahoituksen tulisi olla käytännössä saavutettavissa paikalliselle uutismedialle Suomessa

Medialiitto ehdottaa, että Suomi pyrkisi varmistamaan AgoraEU-ohjelman jatkovalmistelussa, että AgoraEU-rahoitus olisi saavutettavissa myös esimerkiksi Suomen pienille, paikallisille uutismedioille, jotka ovat nykyisin erityisen haavoittuvia taloudellisen niukkuuden paineen alla. EU-ohjelmille tavanomaisen valtioiden rajat ylittämisen vaatimuksen käsitettä tulisi voida helpottaa tai muuttaa.

Medialiitto kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi Uutismedian liiton jäsenlehtikustantajayrityksistä yli 70 prosenttia ei kuulu lehtikonserneihin. Se tarkoittaa, että niiden henkilö-, osaamis-, teknologia- ja dataresurssit sekä tekoälyn tunnistamiseen ja hyödyntämiseen liittyvät resurssit ovat käytännössä varsin vaatimattomia.

AgoraEU-ohjelman 6 artiklaan kirjatut MEDIA+-lohkon uutisia koskevat erityistavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Niiden alla voisi rakentaa rahoitushankkeita, jotka olisivat omiaan tukemaan paikallista uutisjournalismia.

Medialiitto korostaa, että paikallisilla uutismedioilla, sanomalehdistöllä, ja myös paikallisilla radiokanavilla on tärkeä rooli osallisuuden parantamisen, yhteisöllisyyden, mediakasvatuksen ja demokratian kannalta. Ne ovat kuitenkin usein aliresursoituja.

Medialiitto pitää hyvänä, että uutisia koskevien erityistavoitteiden osalta komissio korostaa, että tavoitteet on toteutettava ”tiedotusvälineiden toimituksellista riippumattomuutta ja ammatillisia normeja kaikilta osin kunnioittaen”. Periaate on erittäin tärkeä. Medialiitolla ja Uutismedian liitolla on vahva osaaminen ja pitkäaikainen kokemus toimituksellisen riippumattomuuden ja toimituksellisen itsesääntelyn kokonaisuudesta.

Medialiitto kannattaa AgoraEU-ohjelmaehdotusta – U-kirjelmän pääviestit ovat kannatettavia

Medialiitto kannattaa EU:n komission AgoraEU-ohjelmaehdotusta erityisesti uutismedian kannalta. Medialiitto pitää erittäin hyvänä, että komissio kiinnittää huomiota vapaan ja riippumattoman journalismin ja uutismedian tukemiseen ja mahdollistaa merkittävää EU-rahoitusta uutismedialle ja journalismille.

Suomen kannan, joka koostuu selvityksestä E73/2025 vp. ja sitä täydentävästä U-kirjelmästä, pääviestit ovat kannatettavia.

U-kirjelmään kirjatun tavoin Medialiitto pitää Suomen kannalta tärkeänä sitä, että AgoraEU-ohjelman rahoitusta voidaan kohdentaa muun muassa EU-lainsäädännön toimeenpanosta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Rahoitusta voidaan saada myös järjestöjen ja kansallisten viranomaisten yhteishankkeisiin. Tämä avaa Suomessa mahdollisuuksia esimerkiksi uuden poliittista mainontaa koskevan EU-lain toimeenpanon haasteisiin puuttumiseen ja vaalien näkyvyyden turvaamiseen tiedotusvälineissä. Asia on Suomessa erityisesti uutismedian, poliittisten puolueiden ja Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) intressissä.

Medialiitto pyytää kunnioittavasti, että Suomi edistäisi edellä esitettyjä parannusehdotuksia AgoraEU-ohjelmaan sen jatkovalmistelussa EU:n neuvoston kulttuurikomiteassa.

EU:n komission tuki uutismedioille nykyisen, vuonna 2027 päättyvän budjettikauden Luova Eurooppa -ohjelman niin sanotun Monialaisen toimintalinjan tukien kautta on ollut esimerkiksi kotimaiselle uutismedialle, journalismille ja medialukutaidolle näkymätöntä. Voidaan sanoa, että vapaata, avointa demokraattista yhteiskuntaa ja sen toimivuutta vahvasti tukevan uutismedian ja riippumattoman journalismin tuen tarpeita ei ole kunnolla tunnistettu Euroopan komissiossa aiemmin.

AgoraEU-ohjelman artiklan 3 alakohtiin 1) ja 2) b) II. kirjatut ohjelman uutisiin liittyvät tavoitteet on kirjattu selkeästi ja toimivalla tarkkuudella. Medialiitto toteaa, että myös artiklan 3 c) alakohdan (demokratian, kansalaisten, tasa-arvon, oikeuksien ja arvojen lohko) tavoitteet soveltuvat pitkälti myös uutismedian ja riippumattoman journalismin toimintaan.

Medialiitto kiinnittää sivistysvaliokunnan huomiota myös siihen, että myös eurooppalainen demokratiakilpihanke ja Euroopan komission 10.9.2025 julkistettu median resilienssiohjelma tukevat hyvin vahvasti sitä, että uutismedian ja ammattimaisen journalismin toimintaedellytysten tukemiseen tulisi kiinnittää aktiivisesti huomiota ja varmistaa niiden elinvoima myös tulevaisuuden EU:ssa.

Medialiitto katsoo, että uutismediaa, journalismia ja demokratiaa eri tavoin tukevien rahoitusohjelmien tulisi olla linjassa keskenään. Suomen on tärkeää pitää huolta siitä, että tärkeät rahoitushankkeet eivät ”putoa ohjelmien väliin”.

Media-alalta on tarjolla erilaisia AgoraEU-ohjelmaan sopivia hankeaihioita Euroopan komission rahoitettavaksi

Medialiitto saattaa ohessa esimerkinomaisesti sivistysvaliokunnan tiedoksi erilaisia AgoraEU-ohjelman tavoitteisiin sopivia hankekokonaisuuksia, joiden toteuttaminen olisi omiaan tukemaan ja edistämään vapaan ja riippumattoman uutismedian ja journalismin toimintaedellytyksiä niin Suomessa kuin laajemmin EU:ssa – ja myös vahvistamaan demokratiaa.

Yhteistä hankeaihioille on, että ne ovat pitkälti monistettavia, skaalautuvia EU-tasolle, ne tukevat AgoraEU-ohjelman ydintavoitteita – luottamus, osaaminen, innovaatio ja vastuullisuus – ja tarjoavat Suomelle hyvän mahdollisuuden profiloitua ohjelman valmistelussa ja tulevissa rahoituksissa.

EU Newsrooms AI Sandbox

- Hankkeen avulla rakennettaisiin yhteisiä pelisääntöjä ja osaamista toimitusten tekoälykäyttöön.
- Hanke tukisi kotimaisten toimitusten kilpailukykyä ja loisi mallin, joka toisi suomalaiset uutismediat AI-innovaatioiden eturintamaan.
- Ehdotus perustuu globaalin uutismediajärjestön WAN-IFRA:n GAMI-työhön.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: digitaalinen transformaatio, osaamisen kehittäminen ja eettiset standardit.

Mediatunnisteet ja aitousmerkinnät

- Hanke vastaisi disinformaation ja generatiivisen tekoälysisällön tunnistamisen haasteeseen.
- Hanke mahdollistaisi suomalaisten toimijoiden vaikutusmahdollisuudet tekoälyn käytön merkitsemisen standardisoinnissa.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediataidot, läpinäkyvyys ja vastuullinen teknologian käyttö.

Responsible Media Index

- Hankkeella kehitettäisiin vastuullisuusmittaristoa, joka ohjaisi mainosrahoitusta luotettaviin medioihin, kuten esimerkiksi toimitukselliseen itsesääntelyyn (Suomessa https://jsn.fi) sitoutuneisiin tiedotusvälineisiin.
- Hanke vahvistaisi luotettavan journalismin tuottamisen liiketoimintaedellytyksiä ja lisäisi Suomen vaikuttavuutta EU-tason mittariston kehityksessä.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: mediavapaus, markkinoiden toimivuus, yhteiset mittarit.

Ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen, FIMIn (Foreign information manipulation and interference) tunnistamisen työkalujen kehittäminen

- Ulkomainen vihamielinen informaatiovaikuttaminen voi olla kriittinen uhka demokratialle esimerkiksi vaalien yhteydessä.
- Hanke keskittyisi ulkomaisen vihamielisen informaatiovaikuttamisen tunnistamiseen tarvittavien uusien työkalujen kehittämiseen aikana, jolloin generatiivisen tekoälyn käyttö nopeuttaa ja voimistaa vihamielisten toimijoiden vaikuttamistoimia.
- Suomessa Mediapooli kehittää uutistoimitusten tueksi tunnusmerkistöä, joka tukee pahantahtoisen ja systemaattisen informaatiovaikuttamisen tunnistamista.

Mediapoolin resurssit ovat vaatimattomat. Lisätietoja https://mediapooli.fi/en/julkaisut/russian-fimi-attempts-finland.

- Asiaan liittyvät osaltaan muun muassa nämä sivustot https://commission.europa.eu/topics/countering-information-manipulation_en ja
- https://checkfirst.network/operation-overload-an-ai-fuelled-escalation-of-the-kremlin-linked-propaganda-effort/, joka avaa hyvin sitä, kuinka muun muassa Venäjä kuormittaa uutistoimituksia disinformaatiolla.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: disinformaation ja ulkomaisen tiedonmanipuloinnin ja häirinnän havaitseminen ja torjunta.

Tietoisuuden ja ymmärryksen lisääminen journalismista ja uutisoinnista demokratian kulmakivenä esitutkinta- ja syyttäjäviranomaisten keskuudessa

- Hankkeen tavoitteena olisi kehittää ja sopia suosituksista rikosprosessien toimijoille, kuten erityisesti poliisille, poliisin esitutkijoille, ja syyttäjille siitä, miten esimerkiksi toimittajiin kohdistuvien kunnianloukkausten, vainoamisten ja muiden viharikosten viranomaiskäsittely tapahtuisi priorisoidusti ja tehokkaasti. Samalla varmistettaisiin tietoisuus journalismin merkityksestä demokraattiselle yhteiskunnalle ja se, että rikosoikeusjärjestelmä suojelisi esimerkiksi tietoverkossa kaltoin kohdeltuja ja uhattuja journalisteja, eikä kiusaajia ja rikoksentekijöitä.
- Hankkeen esimerkkinä toimii hyvin Alankomaissa kehitetty malli, joka on hyvä esimerkki eurooppalaisesta parhaasta käytännöstä. Lisätietoja mallista löytyy täältä: https://persveilig.nl/about-us.
- AgoraEU-ohjelman viittaukset: toimittajien ja uutismedioiden suojelu.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja
Jukka.Holmberg@medialiitto.fi

Ismo Huhtanen
toimialajohtaja, uutismedia
Ismo.Huhtanen@uutismediat.fi

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 20 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,1 miljardia euroa.